

Iwona Słaby-Góral

KREATYWNOŚĆ CZASOWNIKA.

PRÓBA KLASYFIKACJI POLSKICH CZASOWNIKÓW KREATYWNYCH *

Praca ta ma wyłonić z grupy wszystkich czasowników odrębną klasę nazwaną czasownikami kreatywnymi i określoną definicją: "Czasownik kreatywny to czasownik nazywający akcją, w wyniku której powstaje określony przedmiot materialny lub niematerialny pełniący nową funkcję w rzeczywistości pozajęzykowej". Jest to wyodrębnienie czysto semantyczne, rozpatrywane zawsze w związku czasownika z rzeczownikiem, gdyż niektóre czasowniki są kreatywne tylko w odniesieniu do określonego rzeczownika, w połączeniu z nim (np. *maluję obraz* - kreatywny czasownik, *maluję podłogę* - niekreatywny, bo *umalowana podłoga* nie pełni nowej funkcji oraz jako rezultat pewnej czynności nie posiada odrębnej nazwy w języku polskim).

Praca nie będzie zajmowała się tymi czasownikami, które tworzą jedynie nową jakość, a nie nowy przedmiot (np. *kisić kapustę* - czasownik *kisić* nadaje nową jakość kapuście, ale nie zmienia jej podstawowej funkcji - służenia do jedzenia). Tworzenie nowych jakości uwzględni praca tylko tam, gdzie jakość ta nada zupełnie nową funkcję powstałemu przedmiotowi, istniejącą samodzielnie obok funkcji starej (np. *barwić jajko* - powstaje *pisanka*, jajko które można zjeść, ale którego nową, niejako nadrzędną funkcją jest służenie do ozdoby i które posiada nazwę w języku polskim zastępującą nazwę opisową: *barwione jajko*).

W związku z występowaniem takich czasowników wydaje się ko-

* Na podstawie pracy magisterskiej obronionej 29 VI 1977 r.

nieczne uwzględnienie również semantycznego podziału wewnętrznego klasy czasowników kreatywnych na:

1) czasowniki kreatywne ogólne (np. *robić, tworzyć, czynić...*), które podstawione w zdaniu w miejsce innych czasowników kreatywnych nie zmieniają logicznego sensu tego zdania (np. *hukać - czyścić huk, dziękować - realizować podziękowanie*) lub które są całkowicie zależne od kontekstu, tzn. takie, które oznaczają szerszy zakres czasownika kreatywnego z poprzedniego lub następnego zdania, uzupełniają go (np. *Czyniła, co mogła, by zasłużyć na pochwałę, dlatego wyrzeźbiła jej popiersie*);

2) czasowniki kreatywne właściwe (np. *piec, gotować, rzeźbić, szyć, malować...*), które w połączeniu z co najmniej kilkoma rzeczownikami zachowują swoją kreatywność (np. *budować - dom, ideę, zdanie, budowlę...*);

3) czasowniki kreatywne okazjonalne, nazwane tak ze względu na występowanie jedynie w rzadkich wypadkach, najczęściej w połączeniu tylko z jednym rzeczownikiem (np. *kwaśnieć*¹ w odniesieniu do rzeczownika *wino* da jako rezultat czynności przedmiot nazwany *octem*, w połączeniu z wszystkimi innymi rzeczownikami nie jest to czasownik kreatywny, gdyż powoduje jedynie zmianę jakości przedmiotu);

4) czasowniki kreatywne destruktywne (np. *niszczyć, łamać, burzyć, zamordować...*) powodujące całkowitą zmianę funkcji pierwotnej, którą pełnił przedmiot ze względu na jego zniszczenie.

Tak wyodrębnione grupy wewnętrzne ulegną dalszemu podziałowi, by praca mogła jak najdokładniej scharakteryzować kreatywność, która jest definiowana tutaj jako cecha tworzenia przedmiotów (desygnatów materialnych lub niematerialnych) lub cecha polegająca na dawaniu nowej, wtórnej funkcji istniejącym już desygnatom, funkcji nadrzędnej w stosunku do pierwotnej, którą pełnił przedmiot (np. *zamordować człowieka*, rezultatem tej czynności jest *zamordowany człowiek*, czyli *nieboszczyk*, pełni ten desygnat inną funkcję w rzeczywistości niż *człowiek żywy*).

By spełnić cechę kreatywności konieczny jest również warunek, by rezultat czynności, którą nazywa czasownik, zarówno gdy jest to nowy desygnat, jak i wtedy, gdy jest to nowa funkcja już

¹ Czasownik nieprzechodni, jednak objęty definicją kreatywności, przyjętą w tej pracy.

istniejącego desygnatu posiadał w języku polskim odrębną nazwę, nie będącą nazwą opisową (np. *ustanawiać* - rezultatem jest *prawo* lub *konstytucja* itp.).

Rezultatem czynności kreatywnej, wyrażonej w języku odrębną nazwą, może być przedmiot materialny, niematerialny lub w zależności od kontekstu pełniący funkcję przedmiotu materialnego lub niematerialnego (np. *rysować* - *rysunek*, rezultatem czynności jest przedmiot materialny, *marzyć* - *marzenie*, rezultatem czynności jest przedmiot niematerialny, *inscenizować* - *inscenizacja*, rezultatem czynności jest przedmiot materialny w znaczeniu spektaklu teatralnego, natomiast niematerialny w znaczeniu procesu przekładu napisanego dramatu na sztukę w teatrze).

Dalszy podział czasowników nastąpi już na płaszczyźnie morfologicznej i następnie składniowej, tzn. w zależności od części zdania, z którą się czasownik kreatywny w funkcji orzeczenia łączy.

Podział słowotwórczy ma wyodrębnić dwie grupy czasowników: grupę, gdzie nazwą rezultatu czynności jest nazwa związana morfemicznie z czasownikiem kreatywnym (np. *opisać* - *opis*, *krzyczeć* - *krzyk*, *testować* - *test*) lub nie jest morfemicznie związana (np. *wykuć* - *rzeźba*, *skaleczyć* - *rana*, choć istnieje także słowo *skaleczenie* itd.).

Niektóre nazwy rezultatu czynności kreatywnej są morfemicznie bliskie synonimom uwzględnionych czasowników (np. *barwić jajko* - *pisanka* - *pisać* wzory na jajku, *koloryzować zdarzenie* - *bujda* - *bujać* o zdarzeniu). Jednak, by układ pracy był bardziej przejrzysty czasowniki te zostaną zaliczone do grupy, która nie jest związana morfemicznie z czynnością.

Podział składniowy zrobiony zostanie poprzez uwzględnienie zależności czasownika w funkcji orzeczenia od przypadku dopełnienia dalszego lub okoliczników. Prawie wszystkie czasowniki kreatywne mają biernikowe dopełnienia bliższe i jest to kolejna cecha wyróżniająca je spośród innych czasowników.

Orzeczenie kreatywne jest w większości wypadków orzeczeniem czasownikowym, bardzo rzadko orzeczeniem imiennym (np. *Po wypadku Jan został kaleką*. Orzeczenie imienne jest kreatywne tylko wtedy, gdy formy czasowników *stać się*, *zostać* zostaną połączone z częścią mowy oznaczającą całkowitą zmianę funkcji, powstałego w wyniku akcji określonej tymże orzeczeniem, desygnatu).

Łączliwość tego orzeczenia z innymi częściami zdania można pokazać na wykresie ogólnym:

podmiot gramatyczny lub domyślny (kto? co?)	orzeczenie czasownikowe (co robi?)	<u>dopełnienie bliższe biernikowe (kogo? co?)</u>
		<u>dopełnienie dalsze czynnika pomocniczego, narzędnikowe (kim? czym?)</u>
		<u>dopełnienie dalsze celownikowe (komu? czemu?)</u>
		<u>dopełnienie dalsze miejscownikowe (o kim? o czym?)</u>
		<u>okolicznik sposobu (w jaki sposób? jak?)</u>
		<u>okolicznik miejsca (gdzie? skąd? dokąd?)</u>
		<u>inne dopełnienia i inne okoliczniki</u>

Podobnie jak wszystkie inne czasowniki łączące się z biernikiem, będą czasowniki kreatywne łączące się z biernikiem, w zaprzeczonej formie łączyć się z dopełniaczem jako dopełnieniem bliższym. Cecha ta nie zostanie uwzględniona przy podziale składowym ze względu na powszechność jej występowania, nie będzie tu po prostu cechą wyróżniającą.

Podział semantyczny i słowotwórczy czasowników z cechą kreatywności można pokazać na podstawie następującego wykresu (rys. 1), stosując oznaczenia:

- K^2 - czasowniki posiadające cechę kreatywności,
- CK - czasowniki kreatywne,
- CKD - czasowniki kreatywne destruktywne,
- O - czasowniki kreatywne ogólne,
- W - czasowniki kreatywne właściwe,
- L - czasowniki kreatywne okazjonalne,

² Oznaczenia te są całkowicie umowne, zastosowane jedynie po to, by pokazać podział czasowników kreatywnych na jednym wykresie.

M - czasowniki nazywające akcją, w wyniku której powstaje nowy przedmiot materialny,

NM - czasowniki nazywające akcją, w wyniku której powstaje nowy przedmiot niematerialny,

X - czasowniki nazywające akcją, w wyniku której powstaje nowy przedmiot materialny lub niematerialny w zależności od kontekstu,

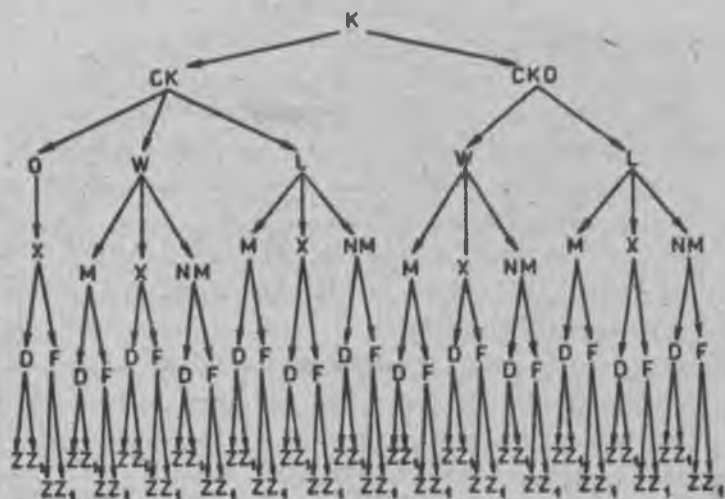
D - przedmiot materialny, niematerialny lub dwojakiego rodzaju w zależności od kontekstu jest nowym desygnatem,

F - w wyniku akcji, którą nazywa czasownik tworzy się nowa funkcja już istniejącego desygnatu,

Z - nazwa funkcji lub desygnatu jest związana morfemicznie z czasownikiem,

Z₁ - nazwa funkcji lub desygnatu nie jest związana morfemicznie z czasownikiem.

Nie uwzględnia się w tym schemacie połączeń składniowych.

Rys. 1

Czasowniki z cechą kreatywności przedstawione alfabetycznie z uwzględnieniem zaproponowanych podziałów:

I. Czasowniki kreatywne ogólne, nazywające akcją, w wyniku której tworzy się nowy przedmiot materialny lub niematerialny w

zależności od kontekstu, będący nowym desygnatem lub posiadający nową, nadrzędną funkcję i mający odrębną nazwę związaną morfemicznie z czasownikiem lub nie:

czynić	robić	wykonywać
dokonać	sporządzić	wyprawiać
fabrykować	sprawiać	wyrabiać
formować	tworzyć	wytwarzać
realizować	ukształtować	

Do tej grupy zaliczyć można również czasowniki, które nie łączą się z biernikiem - *działać, postępować, pracować*.

II. Czasowniki kreatywne okazjonalne - efektem jest przedmiot materialny ; nowy desygnat lub stary desygnat, ale z nową funkcją o nazwie morfemicznie związanej lub nie z czasownikiem:

- *barwić* - *farbować*, *nadawać barwę* za pomocą barwników, kreatywny okazjonalny - *barwić jajko - pisanka* (tylko w takim połączeniu), tworzy funkcję nadrzędną;

czyścić - tylko w znaczeniu: *kastrować* zwierzę, rezultat - *kastrat*, funkcja nadrzędna;

farbować - tak samo *barwić* - efekt - *pisanka*;

herboryzować (przest.) - zbierać rośliny w celach naukowych, efekt czynności - *preparaty* lub *zioła* (zasuszone rośliny), nowa funkcja;

kablować - tylko w znaczeniu *posp.* - *donieść* do kogo?, rezultat - *donos*;

kliszować - wykonywać *klisze* drukarskie, nowy desygnat;

krasić - tak samo jak *barwić*, ale efektem jest *krassanka* - dialektalna nazwa *pisanki*, związana morfemicznie z czasownikiem;

kręcić - tylko w znaczeniu: *robić* (kręcić) *film*;

kwaśnić - tylko w znaczeniu zmieniającym przedmiot, a nie cechę (np. *kwaśnieje wino* - tworzy się *ocet*);

lodowaciec - tylko w znaczeniu: *zamieniać się w lód* (np. *niekreatywny w zdaniu: Lodowacieją mi nogi*);

narosnąć - *narośl*, *narost*;

przekładać - tylko w znaczeniu tłumaczenia tekstu z jednego języka na drugi - *przekład*, nowa funkcja nadrzędna tekstu;

regenerować - *odtwarzać*, tylko o określonych zwierzętach, gdy odrasta nowa całość (a nie część), np. *jaszczurka regeneruje ogon*;

rozwinąć - tylko w znaczeniu rozwinąć *pąk kwiatowy* (nowy desygnat);

skreślić - tylko w znaczeniu: napisać, np. skreślić parę słów, list, ewentualnie - skreślenie w sensie linii, np. na błędnym wyrażeniu, jednak w tym wypadku jest to kreatywność destruktywna;

skręcić - tylko gdy rezultatem jest *skręt* - papieros, w wyrażeniu frazeologicznym: *skręcić kark* - mamy do czynienia z kreatywnością destruktywną, rezultatem jest *nieboszczyk*;

tłumaczyć - tak samo jak przekładać, rezultat - *tłumaczenie*;

ująć - tylko gdy powstanie przedmiot, np.: ująć myśli w formie listu;

warzyć - tylko w znaczeniu: odparowywać solankę w celu otrzymaniu soli jadalnej;

wiązać w znaczeniu: układać, spajać cegły - wiązać dom lub wiązać kwiaty - powstaje *wiązanka* mająca nową, nadrzędną funkcję w stosunku do kwiatów;

włączyć do źródła energii (tylko w tym znaczeniu) np. radio - powstaje *dźwięk*;

wrabiać - tylko: wplatać w tkaninę odmienne nitki, powstaje *wzór*;

wyciosać - młotem, siekierą wykuć w kamieniu, drzewie, co?, kreatywny w znaczeniu np. *Wyciosał łódkę z jednego pnia* i podobne. Także w wyrażeniu frazeologicznym - ciosać co? - *kołki* na głowie;

wydłubać - za pomocą narzędzia żłobić, ryć; kreatywny jak wyżej, np. *Wydłubał łódkę z jednego pnia drzewa*;

wydać - napisać donos;

zachwascić ogród, zależnie od stopnia natężenia chwastów aż do zmiany funkcji - gdy z ogrodu tworzy się dzika *puszcza*;

znieść - tylko w znaczeniu znieść jajko;

zaczarować - zamienić co? w co? - *królową w żabę* - nowy desygnat;

zajechać - tylko w znaczeniu: zrobić *zajazd*;

zamienić - w takim znaczeniu jak *zaczarować*;

zaproszyć - *ogień*, tylko w znaczeniu: spowodować *pożar*;

zdjąć - tylko w znaczeniu: zrobić *zdjęcie, fotografię*.

III. Czasowniki kreatywne właściwe:

adaptować	bulgotać	deklinować
afirmować	buntować	dekorować
akompaniować ³	burczeć	demaskować
alarmować	bzyrzeć	demonstrować
antydatować	całować	denuncjować
aprowidować	cętkować	dezertować
aranżować	chichotać	donosić
archaizować	chłostać	dopowiadać
argumentować	chrząsnąć	dowcipkować
atakować	chrzęścić	drapować
ażurować	chwalić	drukować
badać	ciamkać	drwinkować
bajdurzyć	ciamknąć	dubbingować
balsamować	cierkać	dudlić
barykadować	cisnąć	dudnić
bazgrać	cmokać	dyktować
beczeć	cmoktać	dyskutować
bełkotać	cyfrować	dysputować
bisować	cyganieć	dziać
blagować	cykać	dziergać
blefować	cytować	dzwonić
błądzić	czkać	dźwięczeć
błyskać	ćwierkać	ekranizować
bojować	datować	eksperymentować
boksować	debatować	ekstrahować
bonifikować	deblutować	emitować
bramować	decydować	fajkować
bredzić	dedukować	fakturować
bronić	dedykować	falsyfikować
brzęczeć	defilować	fantazjować
buczeć	definiować	fałszować
budować	deklamować	fasetować
bujać	deklarować	fasonować

³ Jest to orzeczenie peryfrastyczne - *akompaniować* = grać akompaniament ; funkcja podstawy słowotwórczej pełniona w strukturze wyjściowej decyduje o tym czy czasownik jest przechodni czy nieprzechodni, np. *blagować* - nieprzechodni, *bandażować* - przechodni, czasownik wtórny, rzeczownikowy.

fasować	hipnotyzować	kodyfikować
fechtować	histeryzować	koksować
fermentować	holendrować	kolektywizować
figlować	hukać	kolonizować
filigranować	hurkotać	koloryzować
filmować	iluminować	komentować
filozofować	ilustrować	kompensować
fladrować	imaginować	kompletować
flirtować	imitować	koncertować
fortyfikować	improwizować	koncypować
fotografować	inaugurować	konferować
frasować	indagować	konfiskować
furczeć	indukować	kichać
furkotać	informować	kołowacieć
fuszerować	inkrustować	komponować
gadać	inscenizować	konkludować
ganić	instalować	konstruować
gardzić	instrumentować	konstytuować
gawędzić	interpretować	kontrahować
gderać	intrygować	kontraktować
gestykulować	inwestować	kontrargumentować
gęgać	jazgotać	kontrastować
gimnastykować	jęczeć	kontratakować
ględzić	kalkować	kontrować
głosić	kalkulować	kontuzjować
gotować	kanalizować	kontynuować
grać	kancerować	kopcić
grodzić	kantować	kopczykować
grozić	kapitulować	kopiować
gruchać	karambolować	koprodukować
grymasić	karykaturować	korespondować
gryzmolić	katalogować	koronować
gulgotać	kiereszować	kosić
gwizdać	kląskać	kpinkować
haftować	klecić	krajać
hałasować	kleić	kreować
haratać	kłamać	kreskować
harcować	kłuć	kreślić

kroić	myśleć	ochraniać
kropkować	mistyfikować	oczerniać
kruszyć	mlaskać	odgruzować
krystalizować	mleć	odlewać
krytykować	mobilizować	odmawiać
krzesać	modelować	odpokutować
krzyczyć	montować	odrysować
krzywdzić	motać	oferować
krzyżować	mówić	ogłosić
kuchcić	muczać	ogrodzić
kwestować	murować	ogryźć
kwitnąć	muzykować	okalać
lakować	mruczeć	okwitnąć
lamentować	naciec	ondulować
lamować	nadbudować	opatentować
lepić	nadprodukować	opiniować
liczbować	nakleić	opowiadać
liniować	nalepić	organizować
literować	nanizać	ornamentować
lżyć	naparzać	oskarżać
łajać	napisać	oszczędzać
łączyć	naśladować	osłepnąć
łągać	natchnąć	otynkować
majsterkować	nawlec	ozdobić
makietować	nawyknąć	ożywić
malować	nazbierać	pacykować
manifestować	nazwać	paczkować
marzyć	negować	pakować
materializować	notować	paktować
matrycować	nucić	panikować
mawiać	obmówić	parcelować
mazać	obrazować	parodiować
meczeć	obrysować	partaczyć
meldować	obrzuzać	parzyć
melinować	obserwować	pączkować
miauczeć	obwarować	pertraktować
mierzyć	obwieścić	pichcić
miniaturyzować	ocenzurować	piec

pieczętować	próbować	rezygnować
piłować	przebierać	roić
pisać	przeceniać	rozkartkować
planować	przedrukować	rozkazać
pleść	przekładać	rozpoznać
plotkować	przemawiać	rozprawiać
płodzić	przepoczwarzyć	rozsądzić
pochlebiać	przepowiadać	rozszyfrować
podkopać	przeprowadzić	rozwiązać
podmurować	przerysować	rubrykować
podpowiadać	przeszczepić	ryczeć
podrobić	przeszkadzać	ryć
podstemplować	przeświecać	rysować
podziękować	przeżegnać	rytować
podżegać	przygrywać	rzepolić
pogadać	przymówić	siniaaczyć
poinformować	przymusić	skaleczyć
pokwitować	przypuścić	skamienić
pomścić	przywitać	sklepić
pomylić	przyznać	skropić
poprawić	przyzwyczaić	skrzepnąć
poskarżyć	psocić	smażyć
postanowić	publikować	smolić
postdatować	pytać	spieszczać
postulować	rabować	spolszczyć
poświęcić	rachować	sprawdzić
potwierdzić	rajcować	stebnować
powitać	ranić	stenografować
powstać	razić	strajkować
pozdrowić	reagować	streszczać
preparować	recytować	strugać
procesować	redagować	stukać
projektować	referować	stylizować
proponować	rejestrować	swarzyć
prosić	rekonstruować	symulować
protegować	reperować	synchronizować
protestować	repetować	szachrować
prowokować	rewidować	szczekać

szkalować	uciskać	wyperswadować
szkicować	udźwiegkować	wypieć
szturmować	ukąsić	wyrazić
szyć	układać	wyszyć
ściągać	uporządkować	wzorcować
śnić	upoważnić	zaatakować
śpiewać	usprawiedliwić	zabudować
świadczyć	ustanowić	zadrasnąć
świergolić	warczeć	zagadać
świergotać	warkotać	zagrozić
teoretyzować	wcielić	zakłać
terkotać	wędrować	zaniewidzieć
terroryzować	wiwatować	zaoszczędzić
testować	wizytować	zapisać
tokować	wnioskować	zaplatać
trajkotać	wpisać	zapylić
transkrybować	wróżyc	zarazić
transliterować	wskrzesić	zaszczepić
transponować	wyciąć	zawrzeć
trasować	wygłaszać	zembleć
trawestować	wykrzesać	zespolic
trawić	wykuć	zmaterializować
trenować	wynaleźć	
turkotać	wyobrazić	

IV. Czasowniki kreatywne destruktywne:

burzyć	eksterminować	likwidować
deformować	gasnąć	łamać
demontować	gilotynować	łupać
dezaktualizować	gruchotać	martwić
dobić	kamienować	masakrować
druzgotać	kasować	męczyć
drzeć	kipnąć	mordować
dusić	knocić	morzyć głodem
dziurawić	korkować	mrzeć
dźgać	krajać	naciąć
ekspirować	kroić	natłuc
eksploatować	kruszyć	niszczyć

niszczyć	rozstrzelać	uśpić
parcieć	rozwalić	walić
pęknąć	rujnować	wieszać
pobić	siec	wiednąć
połamać	stłuc	wyciąć
porwać	stęchnąć	wykończyć
poszarpać	stratować	wyparować
potłuc	struć	wyszczерbić
pruć	ściąć	zabić
przepaść	torpedować	zagłodzić
psuć	trzebić	załatwić
pustoszyć	udławić	zamarznąć
rąbać	udusić	zamazać
rozbić	ukatrupić	zastrzelić
rozebrać	unicestwić	zatopić ⁴
rozpuścić	unieszkodliwić	

Przedstawione czasowniki posiadające cechę kreatywności nie obejmują form w stronie zwrotnej z "się"; chyba że jest to czynność związana zwrotnością z podmiotem, np. *zamarznąć* - nie kogo? także podano przykłady czasowników prefiksalnych (choć w założeniu pracy kreatywność powinna być cechą niejako wewnętrzną czasownika bezprefiksального), ale ze względu na rezultat, efekt czynności (istotna była łączliwość czasownika z rzeczownikiem stanowiącym rezultat) podanie czasowników dokonanych stało się niekiedy konieczne. Czasowniki z prefiksami zostały podane również tam, gdzie prefiks zmienia całkowicie ich znaczenie (*przeszczepić* - *przeszczep*, ale *szczepić* - *zastrzyk*) i tam, gdzie derywaty oznaczające rezultat czynności pochodziły od czasownika przedrostkowego (*przedruk*, *przepis*...).

Zauważono, że można by wyodrębnić następną grupę semantyczną wśród czasowników kreatywnych właściwych - tzw. czasowniki onomatopieczne (*szczekać*, *terkotać*, *świergolić*...), związane z dźwiękiem, gdzie rezultatem jest zawsze przedmiot materialny (*dźwięk*), zawsze jest to nowy desygnat, a nie nowa funkcja starego desyg-

⁴ Wszystkie przykłady pochodzą z *Małego słownika języka polskiego*, red. S. Skorpka, Warszawa 1969.

natu i rezultat czynności (rzeczownik odsłowny lub derywat wsteczny) jest jednocześnie nazwą czynności.

Również w wypadku wielu innych czasowników kreatywnych, gdy oznaczają one "uczynienie czynności" nazwa tej czynności jest jednocześnie efektem działania, np. *brać* - *branie* (tak określa się również kartkę papieru z wynikami analiz medycznych).

Zauważono również, że niektóre czasowniki kreatywne dają, jako rezultat czynności, przedmioty dwojakiemu rodzajowi: materialne i w znaczeniu przenośnym niematerialne (*pleść* - *koszyk*, albo *bzdury*). Jako podstawową nazwę rezultatu przyjęto nazwę o największym zakresie semantycznym (np. *pleść* - *plecionka*; rzeczownik ten oznacza *koszyk*, *matę*...).

Dalsze wnioski, jakie wynikają z przedstawionego materiału, są następujące:

- gdy rezultatem jest przedmiot materialny, to jest on zawsze nowym desygnatem, a nie nową funkcją starego desygnatu,

- w czasownikach kreatywnych ogólnych nazwą rezultatu czynności jest przeważnie nazwa związana morfemicznie z czasownikiem (o najszerszym zakresie semantycznym) i dopiero w niej mieszczą się wszystkie inne nazwy rezultatu (*czynić* - *czyn*, słowo *czyn* wchodzi w siebie wszystkie nazwy jakichkolwiek czynów, np. *uratowanie człowieka*, *wykonanie jakiejś pracy* itd.),

- przy czasownikach destruktywnych nie powstaje na ogół nowy desygnat, tylko nowa funkcja starego desygnatu,

- można by wyodrębnić także grupę czasowników antydestruktywnych (*reperować*, *remontować*, *restaurować* itd.),

- czasowniki kreatywne o dużej łączliwości z rzeczownikami (gdy rezultatem czynności jest zarówno szereg przedmiotów materialnych, jak i niematerialnych) tworzące nowe desygnaty, nowe funkcje i nazwy efektu działania są zarówno morfemicznie związane z czasownikiem, jak i nie związane,

- wyodrębnione czasowniki kreatywne podzielone na grupy semantyczne, słowotwórcze i składniowe (pod względem łączliwości z częściami zdania) podzielić można na czasowniki nazywające akcję wykonywaną przez podmiot w stosunku do kogoś, czegoś (konotujące najczęściej dopełnienie biernikowe - *A udusił Z*) i czasowniki nazywające akcję skierowaną bezpośrednio ku podmiotowi - samoczynną, nie zawsze zależną od niego, skierowaną na sam podmiot (*A zamarzył*, *A skwaśniał*) - są to zdania bezdopełnieniowe,

- większość czasowników kreatywnych konotuje dopełnienie biernikowe (*A napisał list*),

- efekt działania może być przedmiotem materialnym (*pleść koszyk*), niematerialnym (*śnić sen*) lub przedmiotem dwójakiego rodzaju, zależnie od kontekstu (np. *demonstracja* jest to rzeczownik oznaczający *zaprotestowanie* w sensie niematerialnym lub *wystąpienie zbrojne* ludzi w sensie materialnym),

- w wyniku akcji nazywanej przez czasownik kreatywny mogą tworzyć się nowe desygnaty (*pleść matę*) lub nowe funkcje starych desygnatów (*umrzeć* - *nieboszczyk*),

- nazwy rezultatu czynności mogą być morfemicznie związane z czasownikiem (*spisać* - *spis*) lub nie (*malować* - *obraz*).

Ze względu na to, że temat nie został do tej pory całościowo opracowany, a grupa czasowników kreatywnych nie została wyodrębniona, brak na ten temat opracowań. Stąd rozprawy wymienione niżej posłużyły tylko do wstępnej analizy porównawczej zebranego materiału: M. Grochowski, *Środki czynności w strukturze zdania*, Warszawa 1975; B. Klebanowska, *Znaczenie lokatywne polskich przyimków właściwych*, Warszawa 1971; Z. Klemensiewicz, *Zarys składni polskiej*, Warszawa 1961; C. Piernikarski, *Czasowniki z prefiksem po- w języku polskim i czeskim*, Warszawa 1975; A. Weinsberg, *Przyimki przestrzenne w języku polskim, niemieckim i rumuńskim*, Warszawa 1973.

Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców

Iwona Ślaby-Góral

VERB CREATIVITY.

CLASSIFICATION OF POLISH CREATIVE VERBS

The author distinguished a separate class of verbs. She calls them creative verbs and gives her definition for them: "It is a verb which names an action producing a certain material object, or a non-material object in the extralinguistic reality". Semantic analysis of verbs always refers to the verb - noun relation as some verbs are creative only in reference to some nouns maluję obraz (I am painting a picture) - a creative verb, maluję podłogę (I am painting the floor) - a non-creative one as umalowana podłoga

(the painted floor) does not have a new function and as a result of the action (painting) has no separate name in Polish.

The paper does not include verbs which create new quality instead of a new object (kisić kapustę (to pickle cabbage) - new quality without any change in the basic function). New quality is considered only when it gives new function to the object (barwić jajko (to paint eggs) - pisanka (Easter egg) - they can be eaten but they are also used for decorating tables at Easter dinner) etc.

The author divided creative verbs into: general, proper, occasional and destructive. A further division may be introduced: into onomatopoeic and anti-destructive. The paper proposed a further semantic division: into 1) creative verbs which name actions producing material objects and 2) creative verbs which name actions producing new designations or new functions of old designations. Another division: morphological division - the name of the designation or function is or is not morphemically verb-dependent, and structural division - which depends on the part of the sentence in which the creative verb serves as predicate.